

HABERLER

Yarım yüzyılı dolduran muharrirler jübilesi

6-2-1943 tarihinde Basın Birliği İstanbul mıntakası reisi Tarık Us tarafından İstanbul Üniversitesi konferans salonunda, 16 mart 1942 deki duruma göre, en az elli yıl önce Türk basınına imzalarını vermiş olan 58 Türk muharriri şerefine bir jübile tertip edilmiştir. Jübileyi, çok alkışlanan güzel bir nutuk ile, Sayın Maarif Vekilimiz Hasan-Âli Yücel açmış ve ezcümle şunları söylemiştir: "... Bu gün okuyup yazma, ileri cemiyetler için yiyip içme gibi tabii hallerden olmuştur. Kitap ve kalem devrimizin medeniliğinde zaruri hayat vasıtaları arasına girmiştir. Bu bakımdan elli yıl öncemizi düşünürsek, bize, yazıları ile okumak ve düşünmek melekesini kazandırmaya çalışanlara nasıl minnettar olmamız gerektiği kolayca aydınlanır. Onun için bu gün sevgilerimizle kuşattığımız, şükranlı gönüllerimiz ile sardığımız bu beyaz varlık, yarım asırdanberi gelip geçmiş Türk nesillerinin irfan velinimetlerini temsil etmektedir, tebcil ederim, tebcil edelim. Silâhların en tehlikelisi aynı zamanda yaşamakta en maharetlisi olan kalem bu karşıt vasıflar ile kullanılması en güç bir âlettir. Bütün insanlık içinde onu, âlem önünde ve açıkta kullanmaya cesaret edenler ne kadar azdırlar? Fikir ve kültür ile sıkı alış verişi olduğu halde üç beş sayfalık bir dergi

içerisine bile düşündüklerini koymayı göze almadan menevi ve fikri varlıklarını, kanı tükenmiş dimağlarına hapsedilerek kendileri ile birlikte alıp götürülenler ne kadar çokturlar?... Bir kısım düşünenler de vardır ki onlar bütün fikir gelişmelerini, halkın gözleri önünde iç varlıklarını onlara açarak yaparlar. Gönül yaşayışları, içinde buldukları cemiyetten asla gizlenmemiştir. Duyduklarını söylerler, düşündüklerini yazarlar. Onların elemelerine aşına oluruz, saadetlerini paylaşıyoruz, emellerini beraber gerçekleştirmek için, yüzlerini bile görmeksizin, arkalarına düşeriz. Onlar da ümmetlerini tanımayan peygamberler gibi, yılların üstünden aşarak zamana hakim olurlar. Kalabalığa girmemek nasıl bir ruh hastalığı ise, kalabalıkta yaşayabilmek de o derece ruh kuvvetine delâlet eder. Şöhret ancak ruha zaif olanlar için âfettir... Hayat imkânlardan örülmüş bir hal, daha doğrusu bir istikbaldir. Düşünen insanın yazar olması, hayatın tam özünde ve en iç, en sıcak yerinde bulunması demektir. Yazıya başlarken yazıların kalem sahibini nereden alıp nereye götüreceği belli olmaz. Çok defa düşüncelerin çizdiği yol, o düşüncelerin sahibine de meçhuldür. Kaderin gözü aşkın gözü gibi bağlıdır. Dehâ dediğimiz harikali kudret, kaderin gözündeki bağı çözebilmektir. Dâhi hayatının uzağını görebilen, alnının yazısını

kendi eli ile yazabilen bu yazının her harfine, her noktasına kendiliğinden itaat eden, devam iradesini ölümsüzlüğü duyacak derecede kuvvetlendirebilendir. Bizim gibi göçüp geçicilere ölümsüzlüğün en kıymetli bağışı fikir; fikrin kundağı da yazıdır... Şahsiyetler ve olaylarda düşünen insanlara, bütün sırlarını, tıpkı Lokman Hekimin otları ve çiçekleri gibi, sadakatla ifşa ederler. Cemiyet, içinde yarattığı sayısız gerçekleri, kendisi için yaşayan müstesna yaratıklara faşederek onları maneviyatının südüyle beslerler. Onun için fikir ve sanat adamları halkın gözünde esrarlı insanlar, hattâ bir takım bü-yücülerdir... Büyük kalabahlktan farkları şudur ki; bu yaratıklar sade alıcı değil, vericidirler de... Burada Goethe'nin bir sözünü hatırladım: "Hayat ve hürriyet isteyen, her gün onları fethetmelidir.,,... Varlığına ve düşüncesine sahip olarak her gün kendini yeniden doğuran insan, devlerden, titanlardan sayılsa yeridir. Ölümde ne var; maharet yaşayabilmektedir... Vakitsiz ölen zavallı Fikret, Abdülhak Hâmit'in eserlerinden çok, asıl eseri olan hayatını kıskanmıştır, sanırım... Yaşlı, genç için en emin bir istikbaldir... Hayatı değil ölümü istihkar ederek uzatılmış şerefli bir ömrün varlıktaki seyri; yaz geceleri nurdan izine gönüllerimizin kaydığı yıldızların uçuşuna benzer. Hayat kendisine lüzumundan fazla ehemmiyet vermeyen hakkından az ihtimamla onu ihmal etmiyenlere güler yüzünü gösterir...

İster ruh, ister madde, cemiyete sunulmuş olan her hakikat, asırlar

içinde etkisini göstermekten vaz geçmiyor. Hayatın her safhasındaki değişmelere, onların oluşundan önce zeminin ne suretle hazırlanmış olduğunu düşünmeksizin bakmak hata olur. Fakat kültürümüzün tam Türk olması yönündeki azimli ve toplu çalışmaları ve harareti emekleri de içinde yaşadığımız için bütün şiddeti ve bütün hızı ile görmemek ayrıca ve başlı başına bir gaflet sayılmalıdır. Türklüğün her mânada rönesansı olan Cumhuriyet Devri, millî birliğin özü olan Türk diline yüzlerce yıldanberi kilitli duran hazinelerini açtı. Bu gün artık edebiyatımızdan yabancı süsler dökmekte; çıplak ve öz fikre gidiş millî eserin ana vasfı olmaktadır. Bu kadar büyük ve bünyeden değişmelerin doğduğu bir devirde hayatta olmak kendi başına bir zevk, bir saadettir, sanırım... İsimlerini tarihe bırakmış fikir ve kalem adamlarımız, benciliği bırakıp millî gidişe ve yürüyüşe uymuşlardır. Onun için ana dilimizin köklerine inmek ve onun en güzel yemişlerini dermek yolundaki emeklere, güzel çalışmaları elli yılı geçen ustalardan da yardım bekliyoruz...,

Maarif Şûrası

İkinci Maarif Şûrası 15-2-1943 pazartesi günü saat 15 te Fakültemizin Hâmit salonunda 140 aslî ve müşavir âzanın iştiraki ile ilk toplantısını yapmış ve yedi gün çalıştıktan sonra 21-2-1943 pazar günü çalışmalarına son vermiştir. Şûrayı Sayın Başvekilimiz Şükrü Saracoğlu açmış ve bu esnada şu veciz nutku söylemiştir:

“ — Arkadaşlar, dileklerimizin bir kaçını daha yerine getirecek olan ikinci Maarif Şûrasını açıyorum.

Son yıllara kadar ahlâkın ve bilginin yönleri sadece fertler tarafından ayrı ayrı çiziliyor, ve böylece bu yüksek konular daha ziyade “benci,”lerin tesiri altında kalıyordu. Çünkü her hoca emri altında bulunan vatan çocuklarına yalnız bilgisini, kendi ahlâkını aşıyor, ve gene böylece milletimiz, birlik ve ahengin yaratacağı kuvvet ve kudreti tam elde tutamıyordu. Nihayet bu cihet anlaşıldı. Fertlerin cemiyet, cemiyetin de fertler için olduğu bilinmeye başladı. Bir cemiyette fertlerin bilgi ve ahlâkları birbirine ne kadar çok benzerse, o cemiyetin o kadar çok mesut ve o kadar çok kuvvetli olacağı öğrenildi ve hemen işe başlanarak memleketimizde bilgi ve ahlâk karakterini iyi ayarlamak ve bu karakterin istikamet ve hedeflerini iyi tâyin etmek ve bu alanlarda gerekli yüksek direktifleri vermek vazifeleri ile mükellef Maarif Şûrası adını taşıyan yüksek bir teşekkül vücut buldu.

Vakıa Maarif hareketlerinin bir muharebe olduğu ötedenberi biliniyordu. Bu defa muharebeden de muzaffer çıkmak için tıpkı öbür muharebelerde olduğu gibi plânlı ve başlı çalışmak lâzım geldiği daha esaslı bir şekilde

anlaşıldı ve bu plânları incelemek vazifesi yüksek heyetinize verildi.

İlk içtimainı 17 temmuz 1939 da yapmış olan heyetiniz bu defa millî kültürümüzün ahlâk, dil ve tarih alanlarını tetkik edecektir.

Size büyük muvaffakiyetler dilerken faydalı olacağını sandığım bir kaç mülâhazayı ilâveden kendimi alamıyorum. Bu mülâhazalar şunlardır :

Size tevdi edilen meseleleri incelerken;

1 — Atatürk'ün ve İnönü'nün yarattığı inkılâbı ve hamleleri daima gözönünde tutmak,

2 — Alacağınız kararların Türk çocukları ve Türk cemiyeti için olduğunu daima hatırdan tutmak,

3 — Ahlâk kaidelerinde çok darlığın kısırlığa, çok genişliğin de çözüntüye götüreceğini hiç bir vakit unutmamak,

4 — Bilginin daha ziyade yaratıcı ve yapıcı olmasına dikkat etmek,

5 — Fertlerin huzur ve neşesini cemiyetin huzur ve neşesinde aramak, çok ve pek çok lâzımdır kanaatındayım.

Arkadaşlar, sözlerime nihayet verirken şu anda benliğimi saran heyecanlı bir varlığın vicdanıma yaptığı hitabı ifadeye çalışacağım. Bu varlık bana şunları söylüyor:

“Ey Saracoğlu, ben Türk Devletinin Başvekillik mevkiine kadar yükselen bir va-

tandaşım. Fakat buna rağmen arkada bıraktığım işlerden en çok özlediğim sanat hocalıktır. Çünkü, hocalık cansız vücutlara ruh veren Tanrı sanatıdır.,,

Sayın Başvekilimizin, Türk Cemiyeti için çok değerli direktifleri ihtiva eden bu veciz nutuklarından sonra Sayın Maarif Vekilimiz Hasan - Âli Yücel de, bazı kısımlarını aynen aldığımız şu kıymetli nutuklarını vermişlerdir:...

Arkadaşlarım,

Her Türk için ve her Türker her zaman için ideal, şu cümlelerin özünde gizlidir.

"Yurdumuzu dünyanın en mamura ve medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız.,,

Ebedi Şefimiz Atatürk'ün Onuncu yıldönümü nutkunda bizlere gösterdiği bu amaçlar, onları gerçekleştirecek insanların yetişmesiyle vazifeli olan Cumhuriyet Maarifinin ana davasını çizmiş bulunuyor. Millî kültürümüz denildiği zaman bunda, her Türkün şahsiyeti ve manevî varlığı demek olan ahlâkı; Türklüğün en mahrem varlığını teşkil eden ve düşünmek dediğimiz büyük insanlık işlevinin özü olan dili ve bizim dilimiz, Türk dilini; millî varlığımızın tarihin en eski kaynaklardan bugüne doğru yürüyüşünde hangi yollardan geçtiğini, hangi kıtalarda medeniyet durakları kurduğunu ve insanlığa neler getirip nasıl hizmet ettiğini gösteren Türk tarihini üç esaslı

unsur olarak görüyoruz...

Bu üç meseleden birincisi okullarda ahlâk eğitiminin geliştirilmesidir. 18- Mart- 1942 tarihinde Millî Şefimiz ve Cumhurreisimiz İsmet İnönü, İzmir'den bütün Türk analarına ve babalarına şöyle demişlerdi:

"Ancak ahlâklı ve karakterli çocukların bilgilerinden memleket faydalanır. Yavrularınız, memleketin ilerisi kendi ellerinde olduğunu bilerek kudretli ve bilgili olduğu kadar ahlâklı ve karakterli olarak yetişmelidirler. Böyle bir yüksek amaç, küçük yaşta, mektep sıralarında zihinlerde yerleşirse sağlam olur.,,

Millî Şefimiz'in bu sözleri karşısında, okulun ödevlerini tekrar düşünmek ve amelî mahiyette kararlara vararak talebeye ahlâkı bu günden daha derin ve daha geniş ölçüde telkin çarelerini bulmak işi de, bize düşmektedir. Okullarımızda bu telkinler bilhassa yurt bilgisi ve tarih dersleriyle, talebe teşekkülleriyle okulun umumî eğitim havası içinde yapılmakta ve Türklük duygusuna ve bilincine varış bir amaç halinde gözönünde bulundurulmaktadır. Talebemize ilk ahlâk kuralı olarak varlıklarını Türk milletinin yoluna koymak, çalışmalarını onun ilerlemesine hasretmek, kendini ona daha faydalı olacak şekilde yetiştirmek, vazife saati çaldığı zaman onun için hiç bir özveriden geri durmamak lâzım geldiğini belletmekteyiz. Cumhuriyet okulunun teknik bakımından tamamlamaya çalıştığımız ve çalışacağımız birtakım noksanları ve kusurları vardır. Fakat, evlâtlarımızın millî duygularını şereflerine lâyık şekilde

geliştirmek hususundaki muvaffakiyetinden asla şüphe edilemez. Bunu da tabii bulmalıyız. Çünkü herhangi bir ahlâk nizamını kurmanın ilk çaresi, o nizamın sıkı bir surette tatbik olunduğu çevreyi vücuda getirmeğe çalışmaktır. Kurtuluş savaşımızı takip eden inkılâplarımız da, bütün safhalarında benliğimizi aramak kaygısıyla hareket etmiş ve bütün icralarına milliyet bilincini temel olarak almıştır. Bütün sosyal kurumlarımız, milli hayat amaçlarıyla amaçlanıyor ve yeni kurumlarla da milli hayatın değerleri meydana çıkarılıyor. Okullarımız, inkılâbımızın, içinde kendi kendini inceleyip teşrih ettiği bir yer olmuştur. Bütün içtimâî tezahürler, okulun milli bilinç eğitimi vermesine yardım etmiş; Türkiye, milliyetçiliğin saf ve halis zemini halini almağa doğru ilerlemiştir...

Şu halde millî hayatın gelişmesi idealine, günlük hayatımızda kendi kendimize tahakkuk ettireceğimiz birtakım faziletlerin tatbiğiyle gidebiliriz. Bunlar hangi faziletlerdir? Bunlar, hakikatini hemen hemen hiç kimsenin inkâr edemediği bedende temizlik ve sağlık, ruhta iyilik, doğruluk, vazife, mesuliyet, nefse güven ve hâkimiyet, nezaket, çalışkanlık, büyük fikirlere ve büyük fikirlilere bağlılık duyguları ve meziyetleridir. Bunların hepsini, çocuklarımıza bugün öğretebildiğimizden daha iyi öğretelim ve daha iyi yaşatalım. Bunu yapabilmenin büyük yolu da bizzat bizim bunları daha iyi öğrenmemiz ve daha iyi yaşamamızdır...

Çocuklarımıza, iyilik sevmenin,

ahlâklı olmanın ikinci adı olduğunu; bir insanın iyi olması demek onun kendisi ve başkaları için iyiliği istemesi, gene insanın tabiatında bulunan kin ve kıskançlık hallerinden kurtulması demek olduğunu; dedikodunun memleketimiz hayatında haksız olarak aldığı yeri ve vatandaşların iş saatlerinden çaldığı zamanı; kin, kıskançlık, dedikodu zihniyetine kapılmış olanların melekelere ni no boş yere işletmekte olduklarını; vatandaşların yalnız dedikodudan vazgeçecekleri zaman içinde kendilerine ve memlekete getirebilecekleri yardımın, yapabilecekleri işin ne büyük bir yekûn tatabacağı; iyilik duygusuyla hareket edenin bir "bön adam", olmadığını, iyi insanın kendine gelebilecek fenalıkları kolayca görebildiğini ve iyilik ruhiyle hareket ettiği için fenalıkların bir çoğundan korunabileceğini öğretilim. "Kurnaz,, ın, asla zeki olmadığını, gerçek zekânın hileye tenezzül etmeyecek kadar kudretli olduğunu yüksek sesle anlatalım...

Çocuklarımıza ödevin ne olduğunu ve bunu yapmanın nasıl bir zaruret bulunduğunu; ödevlerini yapmayanların kendilerine ve arkadaşlarına nasıl zarar verdiklerini, şahsen yapılması lâzım geleni yapmanın veya başkalarına yükletmeğe kalkışmanın nasıl bir hilekârlık veya tecavüz olduğunu; kahveleri, içki yerlerini dolduran, günlerinin mühim bir kısmı ile birlikte sıhhatlerini orada öldüren insanların hakikatte şahıslarına, etrafındakilere ve cemiyetlerine karşı ödevlerinin ne olduğunu anlamayan veya anlamazdan gelen kimseler ol-

duklarını; memleketimizde vazife anlayışının ilerlemeğe çok muhtaç bulunduğunu, ancak gündelik ödevlerini titizlikle yerine getirenlerin bir gün hayatlarının en büyük vazifesini yapmakta tereddüt etmeyecek seviyeye gelebileceklerini bildirelim...

Çocuklarımıza duyurabilelim ki artık bütün memleketlerde maddî ve manevî mesuliyet fikri çok ileri gitmiştir. İnsanlar, ödevlerini yaptıktan başka kendileri için daha yeni ödevler yaratmak suretiyle cemiyetlerine bağlandıklarını göstermektedirler. Çalışkanlık, çabuk ve iyi iş çıkarmak demektir. Bütün çalışma saatlerimizin boş geçip geçmediğini kendi kendimize her gün sormalyız ve bu bize başkaları tarafından sorulduğu zaman gocunmamalı, emniyetle cevap verecek halde olmalıyız. Doğru olan emirlere uyanık bir itaat, nefse hâkimiyetin bir tatbikidir ve her türlü muvaffakiyet, nefsimize hâkimiyetin derecesine göre elde edilebilir. Dilimize hâkim olarak kötü söz söylememekten başlayacak olan bu kudret, bizim hiddetlere düşmemekliğimizi ve melekelerimize her an sahip olmamızı sağlayacaktır. Ancak bu takdirdedir ki hayvanlık tabiatımızın içtepkilerinden kurtularak zayıflara karşı şefkatli olabilir ve bize saldıranları saldıramaz hale getirebiliriz. Nezaket de gene nefse egemen olmaktan gelen bir duygudur ve bu bizi memnun ettiği kadar kendisine karşı nazik olduğumuz insanı da bahtiyar eder. Nefsimize hâkimiyetimiz nisbetinde eşyanın ve olayların hakikatini kavrayarak onlardan canlı bir sentez,

canlı bir bütün yapabiliriz...

Millî Şefimiz'in şu sözleri aynı hakikati unutulmaz bir şekilde bize ihtar etmektedir:

"Bir memlekette namus erbabı, lâakal namussuzlar kadar cesur olmadıkça, o memleket için kurtuluş yoktur.."

Edilgin bir ahlâk yerine etkin bir ahlâkı koymak ve yaymak, ilk vazifelerimizden olmalıdır. Bu öyle bir ahlâktır ki, yetiştireceğimiz nesilleri iyilik yapmakta hareketli ve canlı tutacaktır.

Yapmayı istediğimiz bu telkinlerin ilkelerini millî faziletlerimizden çıkarabiliriz. Çünkü millî hayatımız bize, en büyük ahlâk düsturlarını verecek derecede zengindir. Siyasal ve medenî tarihimizin olayları ve büyükleri, ahlâkımızın düşünceli ve ihtiyatlı hayatı, vakarlı hareket tarzı, çetin toprak terbiyesinden aldığı gerçekçi görüşü, en değerli ahlâk temelleridir. Ata sözlerimiz tükenmez hakikatler hazinesidir. Türk milletinin vatanseverlik ruhu ise üzerine kişi ve cemiyet ahlâkını inkilâpçı ve lâyük bir ruhla dayandırabileceğimiz yıkılmaz temeldir...

Davamızın ikinci cephesi dildir. Yeni Türk harflerinin kabulüyle kalıp değiştiren Türk dili, içten ve kökten bir inkılâba başlamış oldu. Bu yeni kalıbın içine, gördük ki, alıştığımız ve bizim zannettiğimiz birçok klişeler, bir türlü yerleşmiyor. Bol bol kullandığımız birçok vasıflar, fiiller ve terkipler; o yeni kalıbın içinde bizim sağduyumuza uymadılar, karşı koydular. Türk dilinin, uzun asırlardanberi özlüğünden kaybederek edindiği ya-

bancı unsurlar, hiç bir dil hareketiyle 1928 e kadar bu derece esaslı bir sarsıntıya uğramadı. Onun için, yakın geçmişimizde, Tanzimattan Meşrutiyet Türkçülüğüne değin yapılan dilin sadeleşmesi ve Türkleşmesi hareketleri, harf değişmesinden önce, asla kökten, radikal bir tedbir sayılamaz. Atatürk dil inkılabını, yeni harflerin kabulünden önceki dil ıslâhı hareket ve fikirlerine götürüp bağlamak, bu sebeple yanlıştır. Bu hatayı, halâ yazılarının müsveddelerini eski yazıyla yapanlardan çoğu anlamasalar yeridir. Eski yazıyla yazıldıktan sonra yeni harfe başkaları tarafından çevrilmiş sayfaları, zihinde eski harflere döküp heceledikçe bu hakikate varmak kabil değildir. Yeni harflerle dilimiz, morfolojisini tek heceli halden çıkarıp oynar eklemli hale getirdikten sonradır ki tam bir görev tekâmülüne erebildi. Gerçek dil inkılabının başlangıcı, harflerimizin kabul edildiği tarih olmuştur. Dil dâvamıza girerken bunu asla gözden uzak tutmamalıdır...

Sekizinci asrın bize yadigâr kalmış belgelerinde gördüğümüz Türkçe ile on sekizinci asrın Osmanlı münşilerinden okuduğumuz Türkçe arasındaki fark, dilimizin millileşmesi aleyhine olmak üzere, Türk dili üstünde yapılmış bozucu etkileri ortaya koymaktadır. Meselâ, Kudatku-Bilik'te en yüksek felsefe ve ahlâk kavramlarını kendi dilimizde ifade ederken, ümmet düşünüşünün hâkim olması dolayısıyla bütün bu güzel sözleri bugün unutmuş bulunuyoruz. Şu halde dilimizin kendi kaynaklarından uzak-

laşması yönünde ona, basıcı ve bozucu tesirler yapıldığına göre, bunun tam tersine olarak yabancı kurullarla bozular. Türkçemize, bu kurullardan onu kurtararak müessir olmak, hiç değilse aleyhte olan müdahale nisbetinde müessir olmak elbette mümkündür. Bugün bizim inkılâpçı düşünüşümüz, Türkçülük esasına dayandığına göre bu zihniyeti hâkim kılarak millî bir Türkçe yaratabiliriz...

Lüzumlu bir disiplin

Bütün bu çalışmalarda gözden kaçırmayı istemediğimiz bir cihet vardır ki o da, konulan terimlerin daha güzellerini bulduğumuz anda noksan ifadeli olanlarını bırakıp daha iyilerini almakta tereddüd etmemektir. Ancak bir bilim adamının veya bir bilim topluluğunun bulduğu isabetli terimi, kendi başına yaymaya kalkmasını doğru görmeliyiz. Bu hal, tahsilde bulunan çocuklarımızı çok güç duruma soktuğu gibi aramızda anlaşma imkânlarını da ortadan kaldırır. Rejimimizin ruhunda gizlenmiş bulunan disiplin esasını bu cihetle de ihmal etmemeliyiz. Konmuş olan terimleri sözlerimizde ve yazılarımızda kullanmaya devam etmeli ve teşkilâtımızın kademeleri dışına çıkmaksızın, eski terimlerin tenkidini ve yenilerinin gerçeklerini bildirmeyi vazife bilmeliyiz. Bilhassa yüksek Öğretimde vazife almış olan arkadaşlarımızın bu ruhla terimleri derslerinde ve yazılarında kullanarak hayata sokmalarını ve her yenilikte ilk rastlanan direnci evvelâ kendi zihinlerinde yenmelerini onların yüksek şahsiyetlerinden beklemekte

vekilliğimizi haklı bulurum...

Dil öğretiminde dil kuralları, esas bilgilerden biridir. Türk grameri konusunda Dil ve Edebiyat Fakültemizin ve Türk Dil Kurumumuzun daha çabuk eser verici çalışmalarını beklemekteyiz. Eski ve yeni gramerlerimizi tercüme ve neşre devam ediyoruz. Okullarımız için bir gramer vücuda getirmek hususunda yenmiye mecbur olduğumuz güçlükleri yüksek heyetimize hatırlatmak isterim. Ana hatlarıyla Türk grameri adında hazırlanan hulâsa eser gramer anketimize zemin teşkil ettikten sonra memleketimizdeki uzmanlardan mürekkep bir komisyon toplamıştık. Bu komisyonun eser üzerinde yürüttüğü mütalealar neticesinde varılan kararlara göre, ilk ve orta okul gramerleri yazdırılmıştır. *Dil öğretimini metne dayandırmak* prensibi bu hususta esasımız olduğu için tedrisatı "Türkçe ve Edebiyat," adıyla bir derece tefrikine tâbi tutmaksızın, ilk okulların en küçük sınıflarından Edebiyat Fakültemizin en yüksek öğretim derecelerine kadar bütün bu bilgi sürecini *Ana dil* anlamı içerisinde görmekteyiz. Kaynaklardan başlayarak Türk dilinin türlü devirlerine ait antolojiler vücuda getirmeyi bunun için lüzumlu bulduk. Bunların bir kısmı neşredilmiş, geri kalanları da neşredilmektedir...

Millî tarihi görüş ve anlayışımızda ki ileriliğimizi de şüphesiz inkılâbımıza borçluyuz. Türk milletinin en eski devirlerinden bugüne kadarki siyasal ve medeni hayatını o zamana kadar olduğu gibi dünya tarihi içinde ve objektif surette

bir bütün olarak görmeyi bize Büyük Atatürk ve onun kurduğu Tarih Kurumu öğretti. Kurumun çalışmalarından hepimizin bildiği dört ciltlik değerli eser vücuda geldi. Tarihi böyle anlayışın çocuklarımıza milliyet eğitimi vermek hususunda on yıldanberi sağladığı büyük yardımı anmayı, Ebedî Şefimizin aziz hatırasına katarak Türk Tarih Kurumuna saygı ve şükran vesilesi sayarım.

Üç esaslı mesele: ahlâk, dil ve tarih.

Konu olarak aldığımız şu üç esaslı mesele, memleket gençliğinin ahlâkında bir buhran, dil veya tarih dâvamızda bir sıkıntı tesiriyle düşünülmüş değildir. Salgın hastalıklar bulunmadığı zamanlarda tıp biliminin çalışmaları ne manâya geliyorsa; ahlâk, dil ve tarih davâlarımız üstünde zihin yormamız da ancak bu anlayışla görülmelidir. Şunu cesaretle ve iftiharla söyleyebilirim ki Türk çocuğu, kendilerini terbiyeye memur edilmiş büyüklelerinin acı şikâyetlerini gerektirecek durumda değildir. Böyle bir hal olsaydı bundan, en gürsesle şikâyette bulunup bunu bertaraf etmek için sıkı tedbirler alacak olan ilk vazifeli arkadaşınız, ben olurum. İnsanlığın en eski devirlerinden beri insanların kendilerinden ve birbirlerinden müşteki olmaları; daima görüle gelmiş hususlardandır. Bu beğenmeme duygusundan çekinmemeli. Çünkü bu tenkid ruhudur ki insanlığın ilerlemesi sebeplerinden biri olmuştur.

Millî Şef ve Maarif işlerimiz.

Aziz arkadaşlarım,
Şu anda Sayın Başvekilimin ve

sizlerin dinlemek lütfunda bulunduğunuz sözlerimi bitirirken tarihin huzurunda olduğumu düşünerek Türk Milleti ve bütün insanlık için önemli bildiğim bir hakikatı yüksek sesimle arzetmek istiyorum. Dünyanın en korkunç bir savaş devrine girdiği bir zamanda Büyük Şefimiz, Sayın Devlet Reisimiz İnönü'nün Türkiye büyük Millet Meclisinin altıncı intihap devresinin birinci toplantısını açarken söyledikleri bu sözleri tekrar edeceğim:

"Maarif işlerimizi, yeni Meclisin tarihimizde mümtaz bir fârikası olarak, himmetli ellerinize almanızı beklerim. Malî ve umumî şartlarımız sıkıntıya maruz olsalar bile, Maarif işlerimizin ana istikametlerde ilerlemekte geç kalmıyacağını ve her halde esaslı tedbirlerin zamanında alınacağını ümid ederim. Hükûmet ilk tahsilin amelî ve ana tedbirlerine el koymuştur. Bunları süratle tetkikinize alarak karara bağlayacağınıza kaniim. Memleket, teknik tahsilin her şubesini ciddi olarak benimsememiştir. Halka bu yolda kolaylık tedbirlerinizi genişletmenizi dilerim. Memleketin mühendis ve yüksek mühendis ordusunu yaratacak müesseseleri kurmak için acele etmemiz lâzımdır. Bütün Maarif tedbirleri, insan yetiştirmek gibi en çok zamana ihtiyaç gösteren tedbirlerdir. Onun için vaktiyle başlamak maarif işlerimizde hükûmetin bilhassa dikkat edeceği bir unsur olmalıdır. Nihayet, maarif işlerimizin, görgülü unsurlarımızın birbirine samimi olarak yardımları sayesinde ilerliyebileceğine kani bulunuyoruz. onun için, bilgili çalışmalara, ilme ve tecrübelere dayanan gayretlere

hususî bir kıymet veriyoruz.."

Sinolog E. von Zach'ın hatırası için

Dr. Erwin von Zach'ın, Japonların önünden kaçarken bindiği Hollanda gemisinin Nias adası civarında gene Japonlar tarafından batırılması neticesinde öldüğü haberi gelmiştir. Von Zach şimdi ölmekte olan eski sinolog neslinin maruf şahsiyetlerinden biri idi. Bu nesle mensup olan kimseler bilim bakımından sinolog olarak yetiştirilmiş olmayıp bilâkis, ekseriya, von Zach gibi, siyasi hizmetler içinde uzun zaman Çin'de yaşadılar, menfaat yüzünden Çin ile bilim bakımından meşgul olmak için getirildiler, bilim adamı ve yeni neslin öğretmenleri oldular. Von Zach Pekindeki uzun ikametinden sonra Hollanda Hindistanındaki Batavia civarında bulunan Weldefreden'de senelerce yaşadı ve Hollanda hükûmetinin memuru olarak oradaki Çin iskânları işi üzerinde çalışmak üzere tanzif edildi. O Viyanalı idi. Kendisi Viyana Bilimler Akademisi fahri âzası, Helsingfors'daki Fin-Ugri cemiyetinin âzası olup İspanya, İsveç ve Çin İmparatorluk nişanlarını taşımakta idi. Eserlerinin büyük bir kısmı tenkid üzerinedir. O Pelliot, Franke, Forke ve diğer başkalarına çatismaktan çekinmeyen keskin kalemi dolayısıyla maruf idi. Meslektaşlarının bütün eserlerindeki zayıf noktaları bulur ve onları hiç bir şey düşünmeden çok zaman biraz şahsi ve keskin olarak açığa vururdu. kendisinin; eserleri de bazan haklı olarak Duyvendak, Erkes ve diğerleri tarafından bu nevi

A. Ü. D. T. C. Fakültesi Dergisi F. 10

tenkidlere maruz kaldı. Fakat, eğer geriye doğru gidilerek bu mücadeleye bir göz atılırsa, yalnız von Zach'ın değil, bilâkis eski nesle mensup bu sinologlardan büyük bir kısmının onun gibi mücadeleci olduğu görülür ve bu vaziyette onun, her türlü şahsi meseleler bertaraf edilirse, bilgimizin birçok noktalarda ne kadar yanlış olduğunu, bizzat kendimize karşı daima tenkitçi olmamız icabettiğini ve daima daha fazla şeyler öğrenmemiz lâzım geldiğini göstermesi bakımından bizim için son derece şifa verici olduğu söylenebilir. Von Zach'ın eserleri fevkalâde dağıntıdır. Birçokları hiç erişilemez Cava mecmualarında gömülmüş olduğu gibi diğerleri de Çince ve Avrupa dillerindeki muhtelif mecmualarda dağılmıştır. Kendisi bilhassa şiir sahasında meşgul olmuş ve bize Wen-hsüan'ın şiirleri gibi oldukça zor şiirlerin ilk tercümelerini vermiştir. O aynı zamanda Le T'ai-po ve Tu Fu gibi Çin'in en meşhur şairlerinin ekser şiirlerini, sanat bakımından güzel olmamasına rağmen bilim bakımından kullanılabilir bir şekilde, tercüme etmiştir. Bunlardan başka onun leksikografik çalışmaları da çok kıymetli olup bunlardan her zaman çok istifade ediliyor, ancak son zamanlarda eskimiş bir duruma girmiştir. Eski Türkçenin araştırılması sahasında onun ehemmiyeti, J. J. M. de Groot tarafından yapılmış tercümeleri ikmal etmiş olmasındandır.

M. Granet'in 1939 senesinde Paris'te ölümünden sonra ikinci kânun 1942 de von Zach'ın ölümü ile bizim genç bilimimiz ikinci cihan

harbi esnasında şimdiye kadar ikinci büyük ziyasına uğramış bulunmaktadır.

Mebus Profesör ve Doçentlerimiz

Fakültemiz Estetik ve Sanat Tarihi Profesörü ve aynı zamanda Dergimizin Yazı İşleri Müdürü Suut Kemal Yetkin, Pedagoji Profesörü İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, Türk Dili ve Edebiyatı Doçentlerinden Dr. Tahsin Banguoğlu Türkiye Büyük Millet Meclisinin yedinci İntihap devresine mebus olarak seçilmişlerdir. Bu şerefli seçimden dolayı kendilerini tebrik eder ve yeni vazifelerinin memleket için hayırlı olmasını candan temenni ederiz.

Prof. Suut K. Yetkin'in mebus seçilmesi dolayısıyla dergimizin yazı işleri müdürlüğünü Dekan Prof. Dr. Şevket A. Kansu yapacaktır. Yazı işleri müdür muavinliği de Yönetim Kurulundan Doç. Dr. Melâhat Özgü'ye verilmiştir. Yönetim kurulunda açılan yere ise Tarih Doçentlerinden Dr. Şinasi Altundağ getirilmiştir.

Tâyinler

Fakültemizin Farsça Profesörü Necati Lugal 30/1/1943 tarihinde aynı zamanda klâsik Şark Dilleri Enstitüsü Müdürlüğüne, Fakültemiz Tarih Doçentlerinden Akdes Nimet Kurat 16/2/1943 tarihinde ek vazife olarak Rus Dili ve Edebiyatı Profesörlüğüne tayin edilmişlerdir. Kendilerine muvaffakiyetler dileriz.

Prof. Dr. Âkil Muhtar Özden'in konferansı

İstanbul Üniversitesi Profesörlerinden Dr. Âkil Muhtar Özden, 23.11.1943 salı günü Fakültemizin konferans salonunda çok kalabalık seçkin bir dinleyici kitlesi önünde bir konferans vermiştir. "İlim önünde ahlâk," konusu üzerinde olan bu konferans dinleyiciler tarafından alâka ile takip edilmiş ve konfe-

ransçı tarafından; ahlâk meselesinin yalnız sosyal yönden değil, biyolojik yönden de mütalea edilmesi gerektiği, evrim meseleleri ile ahlâk meselelerinin birbirlerinden ayıramıyacaklarını tecrübelerin ortaya koyduğu, ahlâk eğitiminin ferdin organik yapısına, verasetine, aldığı telkinler ve bunun gibi başka önemli unsurlara bağlı olduğu izah edilmiştir.

Serbest dersler :

Geçen sayımızda yayınladığımız 1942-1943 ders yılı kış sömestrinde verilmiş olan serbest derslere yaz sömestrinde de devam edilmesine karar verilmiştir. Bu devrede verilecek serbest derslerin konuları, günleri ve kimler tarafından verileceği aşağıda gösterilmiştir:

Günler	Konferansı veren	Konu
11. III. 1943	Halim Baki Kunter	Eski iktisadî teşkillerimizden ve usullerimizden bazıları ve bunların gördükleri hizmetler
15. III. 1943	Prof. Suut K. Yetkin	Sanatın görevi
17. III. 1943	Prof. Louis	Dünyanın önemli yerleşme alanları
18. III. 1943	Halim Baki Kunter	Eski Darüşşifalar ve tıp medreseleri ve halk ihtiyacını karşılayan başka sıhhi hizmetler (projeksiyonlu)
19. III. 1943	Prof. Landsberger	Sümerler
22. III. 1943	Prof. Güterbock	Hititolojinin bugünkü durumu ve ödevleri.
24. III, 1943	Prof. Louis	Dünyanın önemli yerleşme alanları
25. III. 1943	Halim Baki Kunter	Millî âbidelerimiz (projeksiyonlu)
26. III, 1943	Doç. Nusret Hızır	Zaman-Uzay (Mekân) problemleri ve bugünkü felsefe.
29. III. 1943	Prof. Eberhard	En Eski Çin kültürü ve Türkler
31. III. 1943	Prof. Louis	Dünyanın önemli yerleşme alanları

1. IV. 1943	Halim Baki Kunter	Türk ruhu, yukarıdaki bahislerin icmali, Türklerin tarihe geçmiş kahramanlıkları, Türklerin ruh inceliklerinin, medeniyetlerinin ve üstünlüklerinin uzak ve yakın tarihten misallerle izahı.
2. IV. 1943	Prof. Rohde	Yunan edebiyatına bir bakış.
5. IV. 1943	Prof. Landsberger	Sümerler
7. IV. 1943	Prof. Suut K. Yetkin	Leonardo da Vinci
9. IV. 1943	Prof. Güterbock	Hititolojinin bu günkü durumu ve ödevleri
12. IV. 1943	Doç. Nusret Hızır	Zaman-Uzay (Mekân) problemleri ve bu günkü felsefe.
14. IV. 1943	Prof. Eberhard	Eski Çin felsefesinin ana hatları
16. IV. 1943	Prof. Abdülkadir İnan	Göçebe ve avcı Türk kavimlerinde Ekzogami ve buna göre Türk kavimlerinde akrabalık ifade eden terimlerin izahı tecrübesi.
19. IV. 1943	Prof. Rohde	Lâtin edebiyatına bir bakış.
21. IV. 1943	Prof. Landsberger	Sümerler
26. IV. 1943	Prof. Güterbock	Hititolojinin bu günkü durumu ve ödevleri.
28. IV. 1943	Prof. Abdülkadir İnan	Göçebe ve avcı Türk kavimlerinde Ekzogami ve buna göre Türk kavimlerinde akrabalık ifade eden terimlerin izahı tecrübesi.

**Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde
ilmî çalışmalar**

Geçen sayımızda bahsettiğimiz bu ders yılı başındanberi habilitasyon imtihanı veren dokuz kişiye ilâve olarak beş habilitasyon, ve iki doktora ilâve olarak ta bir doktora imtihanı daha yapılmıştır :

Habilitasyon yapanın adı	Konusu	Tarihi	Juri heyeti
Dr. Şinasi Altundağ	Türk ve Arap vesikalarına göre Kavalalı Mehmed Ali Paşa isyanı.	4.I.1943	Prof. E. Ziya Karal, Prof. Suut K. yetkin Prof. Abdülkadir İnan
Dr. Halil Demircioğlu	Boğa üstündeki ilâhe ait yeni bulunan vesikalar hakkında	19.I.1943	Prof. Rohde Prof. E. Ziya Karal Prof. Suut K. Yetkin Prof. Landsberger.
Orhan Burian	Türk İngiliz münasebeti başladığı sırada ne vaziyette idi.	7.I.1943	Prof. Baker Prof. E. Ziya Karal Prof. Suut K. Yetkin
Dr. Saadet Çağatay	Eski Osmanlıcada fiil müş-takları	4.III.1943	Prof. N. Halil Onan Prof. Abdülkadir İnan Prof. W. Ruben
Ferruh Sanır	Mürted ovasının Geomorfolojisi	5.III.1943	Prof. H. Louis Prof. Şevket Ahmet Birant Prof. Şevket Aziz Kansu

Doktora yapanın adı

Doktora yapanın adı	Konusu	Taridi	Juri heyeti
Muhaddere Özerdim	Milâttan sonra 4-5 inci asırlarda Çin'in şimalinde hanedan kuran Türklerin şiipleri.	5.III.1943	Dekan Prof. Dr. Ş. Aziz Kansu Prof. Dr. W. Eberhard Prof. Abdülkadir İnan Prof. Suut K. Yetkin

Fakültede talebe hayatı ile ilgili çalışmalar:

Öğrendiğimize göre Fakülte Dekanlığı, Fakültemiz talebesinden müzik bilen bir gurubun ufak bir orkestra teşkil ederek Fakülte konserleri vermesini ve yine resme meraklı talebelerimizin (yağlı boya, sulu boya, pastel, kara kalem) eserlerinden müsabakalı bir sergi, ve fotoğraf amatörlerinin resimlerinden yine müsabakalı bir fotoğraf sergisini vücuda getirmek, istemekte ve tahakkuku için çalışmaktadır.

Geçen sayımızda görülen yanlışları özür dileyerek düzeltiriz :

Sayfa	Yanlış	Doğru
73	XIX	XX
102	I	—
”	değer verdikleri	değer verdikleri,
”	ilgili de olsa	ilgili de olsa,
”	Daha acısı şu ki	Daha acısı,
”	soysal	sosyal
103	$dx^2_4 = d^2 dt^2$	$dx^2_4 = c^2 dt^2$
”	$dx^2_4 = C^2 dt^2$	$dx^2_4 = d^2 dt^2$
104	Si au même nombre	Si un même nombre
”	l'ensxmbles	l'ensemble
”	qualificatif	qualificatifs
”	par le signe < au mieux	par le signe < ou mieux
105	par exemple	par exemple
”	différeneces	différences
”	en tenant compte	en tenant compte
106	.. qui partent	.. qui portent
112	ahenkliidir.	kendi mahiyetine uygundur.

Bu sayıya ait doğru yanlış cetveli :

Sayfa	Yanlış	Doğru
4	Hirodos	Herodes
26	beri da	beri de
27	işçiliği	işçileri